

Lærervejledning

I alle danskforløb i fortælleid.dk er der mulighed for især at arbejde med

- Mundtlig fremstilling
- Kropssprog
- Fortolkning

Mange fortællinger kan stå alene og give eleverne en æstetisk oplevelse. En efterfølgende klassesamtale kan runde oplevelsen af.

I alle forløbene skal eleverne have en forforståelse for den tekst, de skal høre, de skal arbejde med teksten, og de skal reflektere over, hvad de har lært.

Forforståelse gives ud fra en fællessamtale om billedark/introark. Eleverne kan selv finde flere oplysninger.

Forløbene kan anvendes i uddrag eller i deres helhed, fx

- 2-4 lektioner (Indskoling)
- 2-6 lektioner (Mellemtrin)
- 2-8 lektioner (Udskoling)

På alle klassetrin skal eleverne arbejde med de 4 kompetenceområder og de tilhørende kompetencemål

- Læsning
- Fremstilling
- Fortolkning
- Kommunikation

Færdigheds- og vidensområderne giver retning på arbejdet (obligatorisk), og færdigheds- og vidensmålene giver inspiration til arbejdet (vejledende).

Ofte består et undervisningsforløb af stof fra flere forskellige områder.

Da fortælleid.dk bygger på mundtlige fortællinger, vil det være naturligt at lægge fokus på netop dette område.

Hvad er det, den mundtlige fortælling kan?

Hvad kan eleverne lære af at arbejde med?

- Mundtlig fremstilling
- Kropssprog
- Fortolkning

Eleverne vil opleve fortællere, der med deres mundtlige fremstillinger, brug af kropssprog og stemme lægger deres forståelse og fortolkning ind i fortællingerne.

Det kan eleverne lade sig inspirere af, når de skal læse op, fortælle og fortolke.

Skriftestolen

Udskolingen (7.-9. klasse)

Målet med at arbejde med tekster af kanonforfatterne (fra den nuværende eller den tidligere obligatoriske eller vejledende liste) er, at eleverne får kendskab til nogle af de bedste og mest betydningsfulde forfattere inden for dansk litteratur gennem en eller flere af deres tekster. Eleverne får indblik i, hvordan det var at leve på den tid, hvor teksterne er skrevet, og de bliver præsenteret for mange forskellige skrivemåder. I *Skriftestolen* er der fokus på romantismen.

I forhold til Fælles mål vil det især være nedenstående, der kommer i spil.

Fortolkning (Oplevelse og indlevelse, Undersøgelse, Fortolkning, Vurdering, Perspektivering)

Eleven kan forholde sig til kultur, identitet og sprog gennem systematisk undersøgelse og diskussion af litteratur og andre æstetiske tekster.

Kommunikation (Dialog, Krop og drama, Sproglig bevidsthed)

Eleven kan deltage reflekteret i kommunikation i komplekse formelle og sociale situationer.

Mål

Du kan fortælle om Christian Winther og modernismen.

Du kan med berettermodellen beskrive handlingens opbygning.

Du kan gøre rede for fortællerens brug af stemme og kropssprog.

Du kan forklare forskelle og ligheder mellem gammel og ny retskrivning.

De kan beskrive ligheder og forskelle på mundtlig og skriftlig fremstilling.

Tidsforbrug: 2-8 lektioner

Den vejledende kanon fra 2014

Danske folkeeventyr
Johan Herman Wessel
B.S. Ingemann
Jeppe Aakjær
Egon Mathiesen
Halfdan Rasmussen
Benny Andersen
Cecil Bødker
Ole Lund Kirkegaard
Amalie Skram
Astrid Lindgren
Thorbjørn Egner
Robert Storm Petersen

Den vejledende kanon fra 2004

Danske folkeeventyr
Johan Herman Wessel
B.S. Ingemann
Chr. Winther
Jeppe Aakjær
Thøger Larsen
H.C. Branner
Egon Mathiesen
Halfdan Rasmussen
Tove Ditlevsen
Benny Andersen
Cecil Bødker
Ole Lund Kirkegaard

Aktivitet

Til læreren	Elevaktivitet
Eleverne får en kort baggrundsviden om Christian Winther og romantikken med fokus på romantismen, og/eller de søger selv informationer på computer eller iPad. Uddraget <i>Elsker og ægteemand</i> læses og diskuteres.	Introark Samtale om introarket. 1. lytning.
Efter 1. lytning skal eleverne parvis hjælpe hinanden med at genfortælle fortællingen med deres egne ord.	Genfortæl kort historien med jeres egne ord to og to.
Efter 1. lytning skal eleverne også lave Quiz og byt for at få helt styr på handlingen i fortællingen.	Quiz og byt Nu får I et spørgsmål hver. Gå først rundt imellem hinanden, gå så sammen to og to og stil jeres spørgsmål til hinanden. Når I er blevet enige om svarene, bytter I kort og finder en ny makker.
2. lytning. Under 2. lytning skal eleverne tage noter med henblik på at udfylde berettermodellen. Den kan evt. kort gennemgås inden lytning. Efter 2. lytning udfylder eleverne hver især, parvis eller i grupper berettermodellen. Diskuter resultaterne, og fortolk fortællingen.	Berettermodellen Tag noter under 2. lytning, så du bliver klar til at udfylde berettermodellen og fortolke fortællingen.
Under og efter 3. lytning skal eleverne enkelt- eller gruppevis skrive noter til det, de observerer og gøre rede for fortællerens kropssprog og fortællemåde.	Kropssprog og stemme Lyt til fortællingen 3. gang. Udfyld skemaet.
Eleverne læser novellen. De skal lægge mærke til de detaljer, som kommer med i den originale tekst.	Forskelle og ligheder mellem den mundtlige fortælling og den skriftlige novelle
Eleverne skal på opgavearket sammenligne gammel og ny retskrivning og finde ud af, hvordan afsnittene ville se ud i dag.	Gammel og ny retskrivning Undersøg de to første afsnit af novellen. Hvordan ville afsnittene se ud i dag?
Eleverne skal præsenteres for romantismen.	Romantismen Beskriv romantistiske træk i fortællingen/novellen.
Eleverne skal opdage dobbeltheder: Antonio alvorlig/livlig, arkitekten livlig/død etc.	Rolleskifte Find ansigtsbeskrivelser.
Afsluttende refleksion	Refleksion Udfyld refleksionsarket

Supplerende stof:

Skriftestolen

<https://da.wikisource.org/wiki/Skriftestolen>

Skyggen

Fortælleid.dk

Sammenlign *Skriftestolen* med *Skyggen* af H.C. Andersen. Begge tekster er fra romantismen.

Kvinden

Fortælleid.dk

Se og fortolk billede af *Den tilslørede jomfru* i *Kvinden* og sæt billedet i perspektiv til beskrivelsen af Antonios hustru.

Baggrundsstof til læreren:

Romantikken i store træk – af Jens Frørup Madsen (2001)

<https://dansksiderne.dk/index.php?id=5139>

Skriftestolen

Introark

Målet med at arbejde med tekster af kanonforfatterne er, at I får kendskab til nogle af de bedste og mest betydningsfulde forfattere inden for dansk litteratur gennem en eller flere af deres tekster. I *Skriftestolen* bliver I præsenteret for en fortælling, som meget tydeligt viser en tekst skrevet under romantismen.

Skriftestolen er skrevet i 1843 af Christian Winther. Det er i slutningen af romantikken i den periode, der kaldes romantismen (1830-1850). I denne tid bliver der skrevet om forholdet mellem det gode og det onde. Romantikken er meget idyllisk; i romantismen kommer der mere realisme ind i billedet. Det moderne gennembrud nærmer sig.

Elsker og ægtemand

... mødet med Julie Werliin. Han havde truffet hende ved en selskabelig lejlighed i 1836, og var straks blevet betaget af hende. Tiltrækningen var gensidig og bekendtskabet udviklede sig hastigt til et fuldbyrdet kærlighedsforhold.

Men også et illegitimt, for Julie, der var datter af den velstående muremester Lütthans, var gift med teologen Christian Werliin. Så forholdet var absolut ikke konfliktløst, men det havde sin egen stabilitet, Julie blev den store kærlighed i Winthers liv, og han orienterede sin personlighed og sin digterevne mod hende.

Forholdet havde naturligvis ingen indflydelse på Winthers økonomiske situation, der udviklede sig til en misere. I fortvivlelse søgte han endda embede og var i 1841 tæt ved at blive sognepræst i en sjællandsk landsby. Men i sidste øjeblik blev han reddet ved at blive udnævnt til dansklærer for kronprins Frederiks (den senere Frederik 7.s) forlovede, prinsesse Caroline Mariane af Mecklenburg. Han drog af til det lille hof i Neustrelitz, elegant udstyret for en lotterigevinst, og året efter, da den kongelige formæling havde fundet sted, fulgte han hende til Odense og fortsatte undervisningen til 1842. I forlængelse af den fik han en livslang pension på 6000 rigsdaler. Det var også en slags penge, men ikke nok til at bringe ham økonomisk på fode, og hans usikre økonomi varede livet ud.

Da Winther vendte tilbage til København, var ægteparret Werliin flyttet til Aarhus for at forberede Christian Werliins indsættelse som præst i Hasle. Formidlet af den lütthanske familie opretholdt Julie og Christian en tæt og hed korrespondance. Den fik ægtemanden fært af, og hans behandling af hustruen blev efterfølgende så brutal, at muremester Lütthans fandt sig berettiget til at kalde datteren tilbage til barndomshjemmet og indlede en separation. Ægteskabet blev endelig opløst i efteråret 1847, og et par måneder efter, den 28. december, blev Julie Werliin og Christian Winther gift.

Christian Winther 1796-1876

Quiz og byt - lærerark

Klip kortene ud.

Hver elev får et spørgsmål. Eleverne går rundt imellem hinanden, går sammen to og to og stiller deres spørgsmål til hinanden. Når de er blevet enige om svarene, bytter de kort og finder en ny makker.

Hvornår levede Christian Winther?	Hvad kalder man tiden fra 1830-1850?	Hvad er forskellen på romantikken og romantismen?	Hvilken lighed er der mellem Christian Winthers liv og livet for Antonios hustru?
Hvilken forskel er der mellem Christian W's liv og livet for Antonios hustru?	Hvor skulle der være fest?	I hvilken by ligger kirken?	I hvilket land ligger kirken?
Hvordan blev kirken pyntet op til den hellige Magdalenes højtid?	Hvilke to herrer talte sammen i kirken?	Hvad betyder akustik?	Hvor skulle man stille sig for at høre, hvad der blev hvisket i en af skriftestolene?
Hvad mente Antonios hustru, at hendes hjerte havde plads til?	Hvad havde Antonios hustru bedt præsten om?	Hvilken stemme hørte Antonio, da han stod på marmorflisen?	Hvordan reagerede Antonio, mens han lyttede til den hviskende stemme.
Hvem inviterede Antonio til at komme på besøg efter festen i kirken?	Hvilken påklædning havde Antonios hustru, da Antonio gik ind i hendes soveværelse.	Hvordan ville Antonio forberede sig på andagten i kirken?	Hvem lå i hustruens seng?
Hvordan så puden ud, som Antonio brugte i soveværelset?	Hvad gjorde Antonio inde i hustruens soveværelse?	Hvad skete der med arkitekten i sengen?	Hvad fortalte Antonio sin hustru, efter at arkitekten var død?
Hvordan kom Antonio og hans hustru hen til kirken?	Hvordan var Antonio klædt, da de ankom til kirken?	Hvordan så Antonios hustru ud, da de ankom til kirken.	Hvad tænkte folk om ægteparret?
Hvor lå arkitekten, mens Antonio og hans hustru var i kirke.	Hvad skete der om natten med den døde arkitekt?	Hvad skete der med skriftestolen?	Hvilke to ting ophørte Antonio med?

Quiz og byt - lærerark

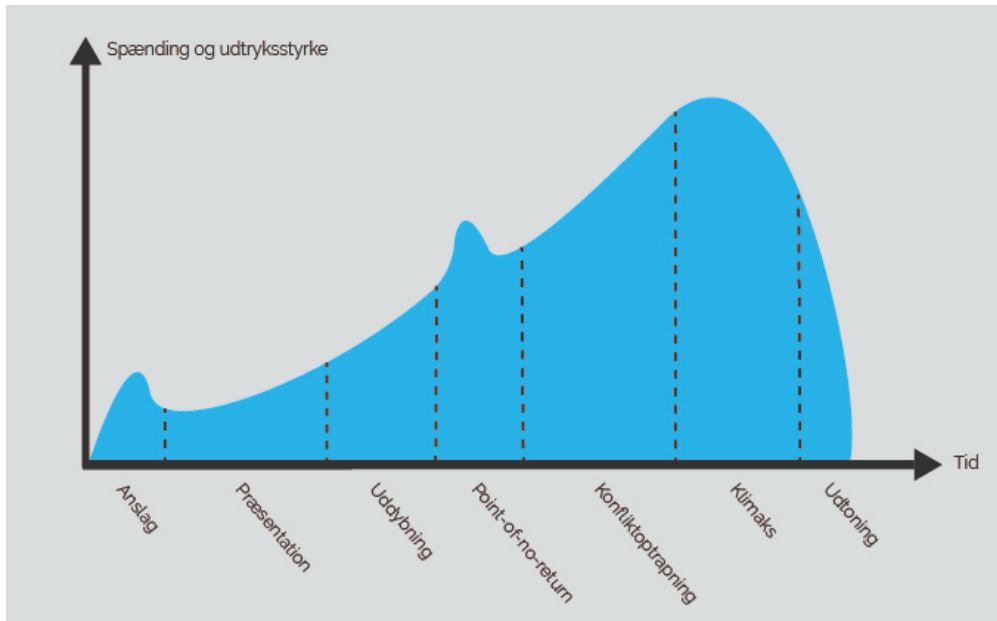
Spørgsmål og de rigtige svar.

Hver elev får et spørgsmål. Eleverne går rundt imellem hinanden, går sammen to og to og stiller deres spørgsmål til hinanden. Når de er blevet enige om svarene, bytter de kort og finder en ny makker.

Hvornår levede Christian Winther?	Hvad kalder man tiden fra 1830-1850?	Hvad er forskellen på romantikken og romantismen?	Hvilken lighed er der mellem Christian Winthers liv og livet for Antonios hustru?
1796-1876	Romantismen	Romantikken/idyllisk Romantismen/ realistisk	De var begge utro
Hvilken forskel er der mellem Christian W's liv og livet for Antonios hustru?	Hvor skulle der være fest?	I hvilken by ligger kirken?	I hvilket land ligger kirken?
Gift m. elskerinden/elskeren kvalt	I Magdalenekirken	Girgenti	Italien
Hvordan blev kirken pyntet op til den hellige Magdalenes højtid?	Hvilke to herrer talte sammen i kirken?	Hvad betyder akustik?	Hvor skulle man stille sig for at høre, hvad der blev hvisket i en af skriftestolene? På en bestemt marmorflise
Med blomster og røde tapeter	Antonio og en arkitekt	Lydforhold i et rum	
Hvad mente Antonios hustru, at hendes hjerte havde plads til?	Hvad havde Antonios hustru bedt præsten om?	Hvilken stemme hørte Antonio, da han stod på marmorflisen?	Hvordan reagerede Antonio, mens han lyttede til den hviskende stemme. Han blev blegere og blegere
At elske to mænd	At give syndsforladelse på forhånd	Antonio hørte sin hustrus stemme	
Hvem inviterede Antonio til at komme på besøg efter festen i kirken?	Hvilken påklædning havde Antonios hustru, da Antonio gik ind i hendes soveværelse.	Hvordan ville Antonio forberede sig på andagten i kirken?	Hvem lå i hustruens seng?
Arkitekten	En hvid natkjole	Se på hustruens maleri af Magdalene	Arkitekten
Hvordan så puden ud, som Antonio brugte i soveværelset?	Hvad gjorde Antonio inde i hustruens soveværelse? Satte sig på arkitektens hoved med hele sin vægt	Hvad skete der med arkitekten i sengen?	Hvad fortalte Antonio sin hustru, efter at arkitekten var død?
Den havde brede blondekanter		Han blev kvalt	At han havde hørt en kvinde skrifte
Hvordan kom Antonio og hans hustru hen til kirken?	Hvordan var Antonio klædt, da de ankom til kirken? I strålende hofdragt med stjerne på brystet, en hat i hånden	Hvordan så Antonios hustru ud, da de ankom til kirken. Yndig, men meget bleg. Ansigtet forstenet som en statue	Hvad tænkte folk om ægteparret?
I en flot vogn			At de var et lykkeligt par
Hvor lå arkitekten, mens Antonio og hans hustru var i kirke.	Hvad skete der om natten med den døde arkitekt? Han blev styrtet ned i en bjerghule af en tjener	Hvad skete der med skriftestolen?	Hvilke to ting ophørte Antonio med?
Han lå død i hustruens skab		Den blev flyttet til et andet sted	Talte aldrig om det, der var sket. Kom ikke mere i soveværelset

Berettermodellen

Sæt fortællingens handling ind i berettermodellen.

Anslag	
Præsentation	
Uddybning	
Point of no return	
Konfliktoptræpning	
Klimaks	
Udtøning	

Forskelle og ligheder mellem den mundtlige fortælling og den skriftlige novelle

Gør rede for forskelle og ligheder.

Den mundtlige fortælling	Den skriftlige novelle

Skriftestolen

Romantismen

Om *Skriftestolen* har Søren Baggesen skrevet: *Det er det mest prægnante (vægtige/træffende) stykke romantisk prosa vi har på dansk.*

På overfladen ser alt ud til at være harmonisk, hyggeligt og idyllisk, men under overfladen er der en anden realisme, der viser splittelse, uhygge og gru.

Find eksempler fra den mundtlige fortælling og/eller den skrevne novelle på både det, der viser sig på overfladen, og det, der gemmer sig under overfladen.

På overfladen	Under overfladen

Rolleskifte

Læg mærke til og skriv, hvordan ansigtsbeskrivelserne ændrer sig i fortællingen/novellen.

Person	Før mordet	Efter mordet
Adelsmanden, Antonio		
Arkitekten		
Antonios hustru		

Refleksion

Du har nu arbejdet med *Skriftestolen* af Christian Winther.

Målet var at få kendskab til en af kanonforfatterne og dennes tid gennem en eller flere af forfatterens tekster. Målet var også at have fokus på krop og drama gennem den mundtlige fortælling.

Hvad ved du om Christian Winther nu?	
Hvad ved du om romantismen?	
Skriv to markante forskelle på retskrivningen i 1843 og retskrivningen i dag.	
Hvordan gør en fortæller en mundtlig fortælling god?	
Hvad gjorde indtryk på dig i <i>Skriftestolen</i> ?	

Virkeligheden bag facaden

Skriftestolen handler bl.a. om den virkelighed, der ligger under overfladen. Teksten er skrevet for over 100 år siden, men også i dag ligger meget under overfladen.

Skriv et essay med titlen: *Virkeligheden bag facaden*

Dit essay skal tage udgangspunkt i novellen *Skriftestolen*.

I essayet skal du inddrage et eller flere sociale medier, fx

- Facebook og/eller Instagram
- MeToo-bevægelsen
- Influencere